

POHLED NA BEZBARIÉROVOST V KAŽDODENNÍM ŽIVOTĚ

PŘÍKLADY BEZBARIÉROVÝCH ŘEŠENÍ Z ČR A ŠVÝCARSKA

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Pohled na bezbariérovost v každodenním životě – příklady bezbariérových řešení z ČR a Švýcarska

Vydalo: **Občanské sdružení Život bez bariér, o.s.**, Lomená 533, 509 01 Nová Paka

www.zbb.cz

Publikace vznikla v rámci projektu *Výměna zkušeností a dobré praxe v oblasti integrovaného přístupu k péči o pohybově postižené pro zlepšení kvality jejich života* financováno z Fondu Partnerství, Programu Švýcarsko-české spolupráce

Partnery projektu jsou:

Život bez bariér, o.s. (CZ)

Pro Infirmis (CH)

Handicap Architecture Urbanisme (CH)

Égalité Handicap (CH)

Autorský kolektiv:

Na tvorbě dokumentu se podíleli členové a spolupracovníci partnerských organizací projektu

Fotografie č. 7 - 11, 15, 29 -33, 37, 39, 40 – autorka Arch. Silvia Heinzmann ETH SIA EUR ING (CH)

Zbývající fotografie – autorka Jitka Fučíková (CZ)

Odborný konzultant – Ing. arch. Martin Doubek (CZ)

Tisk:

Studio RESI, Chlumec nad Cidlinou

Nová Paka 2013

Obsah

Účel publikace	4
1. Metodologie	5
2. Vertikální bariéry	6
Rampa.....	6
Výtah	6
Zdvihací plošina	7
Vertikální bariéry v interiérech objektů	15
Vertikální bariéry na pozemních komunikacích a veřejných prostranstvích.....	18
3. Horizontální bariéry.....	20
Prahy.....	20
Povrchy pochozích ploch	22
4. Prostorové bariéry.....	24
5. Antropometrické bariéry.....	25
6. Orientační bariéry.....	28
7. Aktivní trávení volného času	30
8. Švýcarská praxe v oblasti bezbariérového užívání staveb.....	31
9. Závěr.....	32
10. Použitá literatura	32
11. Užitečné odkazy.....	32

1. Účel publikace

Záměrem této publikace je představit jejím čtenářům příklady přístupnosti veřejné infrastruktury pro osoby s pohybovým postižením, které byly zdokumentovány v rámci realizace projektu švýcarsko-české spolupráce jeho českým a švýcarskými partnery.

V rámci projektových aktivit zaměřených na bezbariérové užívání veřejné infrastruktury byly účastníky projektu zmapovány příklady řešení přístupnosti většiny typů staveb, na které se vztahují legislativně-technické požadavky zabezpečující jejich užívání osobami s omezenou schopností pohybu a orientace. Konkrétně se jednalo o stavby: pozemních komunikací a veřejných prostranství, bytových domů s více než 3 byty, bytů zvláštního určení, občanského vybavení v částech určených pro užívání veřejností a stavby určené pro výkon práce osobami se zdravotním postižením. Sběr dat probíhal v České republice, konkrétně v Královéhradeckém kraji a hlavním městě Praze, a ve švýcarských kantonech Thurgau-Schaffhausen, Bern, Curych a Basilej-město, v období od března 2012 do března 2013.

V rámci projektu byla zdokumentována (1) vydařená řešení přístupnosti jednotlivých objektů veřejné infrastruktury za účelem jejich využití osobami s omezenou schopností pohybu a orientace, která odpovídají technickým požadavkům bezbariérového užívání staveb, pozemních komunikací a veřejných prostranství stanovených národní legislativou daného státu, (2) řešení zajišťující omezenou přístupnost i (3) řešení, která užívání konkrétních objektů osobami s omezenou schopností pohybu a orientace neumožňují, většinou z důvodu zřejmého opomíjení potřeb této skupiny spoluobčanů.

V rámci mapování bariér a jejich řešení se projektový tým zaměřil na přístupnost staveb z pohledu osob s pohybovým postižením, konkrétně

imobilních osob využívajících pro kompenzaci svého postižení mechanický či elektrický ortopedický vozík.

Cílem této publikace je zprostředkovat ukázky dobré i špatné praxe v oblasti přístupnosti staveb pro osoby s omezenou schopností pohybu všem subjektům, které se angažují v procesu společenské integrace těchto osob a pro něž mohou zdokumentované příklady představovat potenciální zdroj inspirace a komparace. Publikace si také klade za cíl poukázat na přetrvávající bariéry ve veřejném prostoru a poukázat na v některých případech zcela neopodstatněný vytváření bariér nových.

Ambicí této publikace nebylo podrobit bližšímu zkoumání národní legislativu upravující přístupnost jednotlivých druhů staveb pro osoby s omezenou schopností pohybu a orientace, neboť této problematice se věnují odborné práce jiných subjektů, jako jsou např. Národní institut pro integraci osob s omezenou schopností a orientace České republiky (NIPI ČR, o.s.), Liga vozíčkářů, či Pražské organizace vozíčkářů a Národní rada osob se zdravotním postižením ČR v rámci společného projektu *Přes bariéry*.

Z důvodů omezeného rozsahu publikace v ní také čtenáři nenaleznou informace, které s problematikou přístupnosti staveb úzce souvisí, jako je definice pojmu tělesného postižení či klasifikace pohybových vad, které vedou k omezené schopnosti pohybu. I v této otázce si dovoluujeme odkázat čtenáře na odborné publikace, které se těmito otázkami zabývají.

2. Metodologie

Mapování bariér členy partnerských organizací projektu Švýcarsko-české spolupráce. Budova radnice ve městě Curych (CH). Obr. č. 1

Pro sběr dat byly využity následující metody: pozorování, dotazování a studium dokumentů. Konkrétně se u jednotlivých metod jednalo o (1) zúčastněné pozorování, při kterém tělesně postižený člen projektového týmu využívající pro svůj pohyb elektrický i mechanický vozík vyzkoušel přístupnost jednotlivých staveb, které byly v rámci aktivit projektu zaměřených na bezbariérovost blíže zkoumány, (2) nestrukturované rozhovory s osobami, které tyto stavby pravidelně využívají a (3) studium odborné literatury, technických norem a dalších právních předpisů stanovujících požadavky pro jednotlivé druhy staveb

z hlediska jejich přístupnosti pro osoby s omezenou schopností pohybu a orientace (především vyhlášku Ministerstva pro místní rozvoj č. 398/2009 o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb – dále jen vyhláška) a v neposlední řadě o analýzu informací z propagačních materiálů týkajících se zdokumentovaných staveb.

Pro utřídění získaných dat bylo použito členění bariér přístupného prostředí dle R. Zdařilové¹ na vertikální, horizontální, prostorové, antropometrické, ergonomické (jejich příklady nebyly s ohledem na cílovou skupinu projektu dokumentovány) a orientační.

Z důvodu poměrně široké cílové skupiny čtenářů byla při tvorbě publikace dána přednost prezentaci řešení přístupnosti staveb na konkrétních příkladech před jejich podrobným teoretickým popisem.

Jak již bylo zmíněno v úvodní kapitole publikace, jednotlivé stavby byly

¹ Zdařilová, R. *Bezbariérové užívání staveb, základní principy přístupnosti: Technická pomůcka k činnosti autorizovaných osob*. 1. vyd. Praha: IC ČKAIT, 2007. 60 s. ISBN 978-6.

zdokumentovány z hlediska jejich přístupnosti pro osoby na ortopedickém vozíku. Ačkoliv jsou potřeby každého člena této cílové skupiny značně individuální, jejich společným znakem je omezení hybnosti, která jim brání v překonávání určitých typů bariér a tím ovlivňuje kvalitu jejich života.

Při posuzování přístupnosti jednotlivých staveb vychází tato publikace z rozměrů, dosahových vzdáleností a prostorových požadavků spojených s používáním mechanického vozíku bez asistence, a hmotnostních limitů spojených s používáním elektrického vozíku, jehož hmotnost je třeba brát v úvahu například při využití některých typů šikmých a svislých zdvihacích plošin.

3. Vertikální bariéry

Jednou z nejčastějších bariér způsobujících nepřístupnost objektů či jejich částí pro uživatele ortopedických vozíků (dále v textu již jen “vozíků“) jsou schody. V širším pojetí se pak jedná o veškeré výškové rozdíly pochozích ploch větší než 20mm, což je výška představující bariéru, při jejímž překonávání již může dojít k vyklonění osoby z vozíku.

Ilustrační foto. Obr. č. 2

S vertikálními bariérami se pohybově postižený člověk setkává velmi často již při vstupu do objektu.

Základní požadavek na vstup do objektu² vyžaduje, aby tento byl ve výši komunikace pro chodce, bez schodů a vyrovnávacích stupňů. Pokud toto řešení není ze závažných důvodů možné, lze vstup do objektu zajistit pomocí bezbariérové rampy, či u změn již dokončených staveb pomocí zdvihací plošiny.

Konkrétní rozměry a další vlastnosti jednotlivých prvků vstupu do objektu upravuje vyhláška. Při projektování či úpravách vstupu do objektu je nutné dát pozor především na rozměry plochy před vstupem do objektu v závislosti na způsobu otevírání vstupních dveří.

Rampa

Nejpreferovanějším způsobem vyrovnání vstupu do objektu s okolním terénem představuje zřízení rampy, která může být využita všemi osobami, které mají jakýkoliv problém s překonáváním schodů.

² Dále budeme pod pojmem objekt rozumět veřejnou stavbu, jejíž přístupnost je upravena vyhláškou č. 398/2009 Sb.

Šikmou rampou se dle českých technických norem rozumí část komunikace nebo samostatná konstrukce překonávající výškový rozdíl mezi částmi stavby.

Při projektování a/či instalaci rampy je třeba se opět řídit požadavky vyhlášky, která upravuje rozměry rampy, rozměry nájezdové a otočné plochy, maximální možný příčný a podélný sklon, který se v některých případech může lišit u úprav již dokončených staveb, a dále na nutnost vybavení rampy dalšími prvky jako jsou: madla, zábradlí či podélné zarážky. Povrch rampy by měl být z protiskluzového materiálu.

Výtah

Při zřízení výtahu musí vzít projektant v úvahu charakteristiky stanovené vyhláškou a také další normové hodnoty. Rozměry výtahové klece se odvíjí od typu veřejné stavby. Vedle těchto rozměrů je třeba dbát na dostatek manipulačního prostoru před výtahovou kabinou, vhodný způsob otvírání vstupních dveří a na umístění ovladačů vně i ve výtahové kabině v dostatečné dosahové vzdálenosti pro osoby na vozíku.

Zdvihací plošina

Zdvihací plošiny se instalují pouze u změn dokončených staveb, jejichž dispozice neumožňují zpřístupnit objekt jiným způsobem. Při instalaci je nutné vzít v úvahu stanovené minimální rozměry nástupní i výstupní plochy, dostupnost zdroje elektrické energie a také výšku, u šikmých zdvihacích plošin pak také další rozměry schodiště, kterou/é chceme pomocí plošiny překonat.

České technické normy a související právní předpisy upravují bezpečnost provozu i dimenze poháněných zdvihacích plošin určených pro užívání osobami s omezenou pohyblivostí, stojících nebo sedících na vozících pro invalidy, s doprovázející osobou nebo bez ní.

Pro překonávání výškových rozdílů jsou využívány jak svislé, tak šikmé zdvihací plošiny – tímto výrazem se nejčastěji označují

schodišťové výtahy.

Při výběru konkrétní plošiny zohledňujeme požadavky na její ovládání a také potřebnou nosnost. Pro osoby na vozíku je stanovena minimální nosnost u svislé plošiny na 250kg a u šikmé na 150kg.

Před použitím plošiny osobou na vozíku je nutné seznámit se s její nosností a způsobem obsluhy. Především při použití elektrického vozíku nemusí být při započítání váhy vozíčkáře minimální nosnost šikmé zvedací plošiny dostatečná!

Příklady bezprahových vstupů do objektu, které jsou na úrovni komunikace pro chodce. Klinika Zihlschlacht a objekt zařízení pro osoby s mentálním postižením Illgenpark (CH).

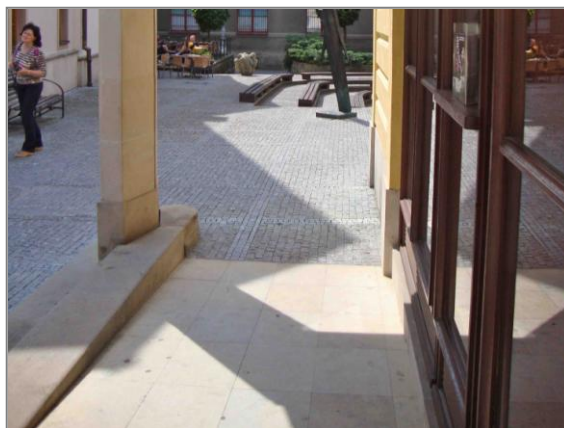
Obr. č. 3 a 4

Hlavní, bariérový, vstup do sídla organizace Pro Infirmis ve městě Fraunfeld. Přístupnost do objektu je vyřešena zřízením zadního vstupu, který se nachází ve stejné úrovni jako pochozí plocha zadního dvora (CH). Obr. č. 5 a 6

Přístupnost památkově chráněného objektu Muzea Rath v Ženevě (CH) je vyřešena pomocí využití zadního vchodu. Výškový rozdíl mezi úrovní zadního vchodu a venkovní komunikací je překonán pomocí rampy. Obr. č. 7 a 8

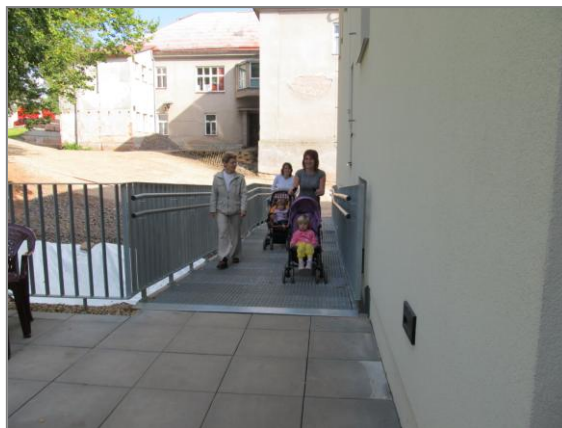

Přístupnost objektu Klicperova divadla v Hradci Králové (ČR). Šikmá rampa je umístěna ve vstupním podloubí. Při tomto řešení není při čelním pohledu ráz budovy nikterak narušen. Obr. č. 9 a 10

Památkově chráněný objekt kulturního centra Maison des arts du Grütli v Ženevě (CH) je zpřístupněn ze dvora pomocí rampy. Obr. č. 11

Rampa zpřístupňující objekt s poštovními a bankovními službami, Basilej (CH). Obr. č. 12

Rampa jako konstrukce vytvořená z kovových roštů, která zpřístupnila budovu městského úřadu i objekt Centra bez bariér v Nové Pace postraním, respektive zadním vchodem (ČR). Obr. č. 13 a 14

Architektonicky velmi vydařené řešení přístupnosti Musea kultury v Basileji pomocí rampy u hlavního vchodu. V současnosti je navrhováno řešení, které plochu rampy ještě barevně zvýrazní (CH). Obr. č. 15

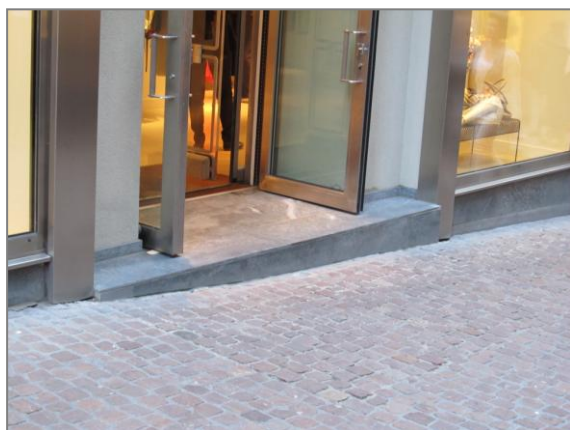

Rampy umožňující překonání malých výškových rozdílů zpřístupňující objekty soukromých služeb (CH). Obr. č. 16 a 17

Zpřístupnění objektů pomocí přenosné rampy, dřevěné, případně kovové (CH).

Obr. č. 18, 19 a 20

Příklady bariérových objektů soukromých služeb ve městě Curych, jejichž zpřístupnění by bylo možno dosáhnout prostřednictvím nenáročných stavebních úprav či pomocí přenosných zařízení (CH). Obr. č. 21 a 22

Šikmá rampa má přílišný sklon, vybavení zábradlím je nedostatečné a rampa je navíc vyrobena z nevhodného dřevěného materiálu, který se při nepříznivém počasí stává kluzkým. Před vstupními dveřmi není dostatečný manipulační prostor. Objekt Městského kulturního centra, Nová Paka (ČR). Obr. č. 23.

Rozměry manipulační plochy před vstupem do objektu neumožňují bezpečné otočení osoby na vozíku. Vstupní plocha také není žádným způsobem ohraničena tak, aby bylo zamezeno případnému sjetí vozíku. Objekt soukromých služeb, Hradec Králové (ČR). Obr. č. 24

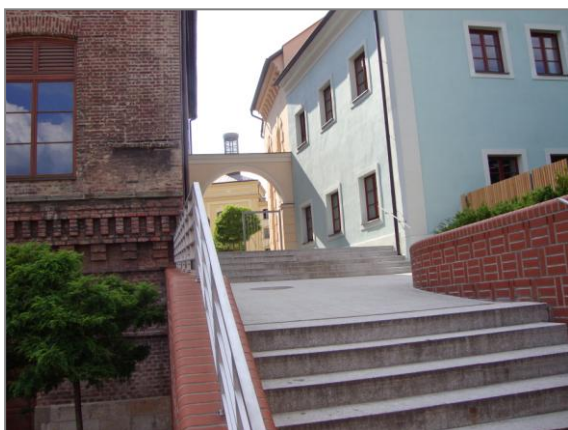
Šikmá rampa není dostatečně široká a na otevřené straně není vybavena ani zábradlím, ani zvýšeným obrubníkem, které by zabránily případnému sjetí vozíku. Bytový dům, Basilej (CH). Obr. č. 25

Šikmá rampa nemá požadovanou šířku 1500mm. Zábradlí u rampy dosahuje pouze přibližně do poloviny její délky. Manipulační prostor před vstupem není dostatečně veliký a má přílišný sklon. Objekt soukromých služeb, Nová Paka (ČR). Obr. č. 26.

Památkově chráněný objekt Františkánského kláštera v Hostinném prošel v roce 2011 celkovou rekonstrukcí. Rajský dvůr objektu není přístupný pro osoby na vozíku. K dispozici není ani mobilní nájezdová rampa (ČR). Obr. č. 27

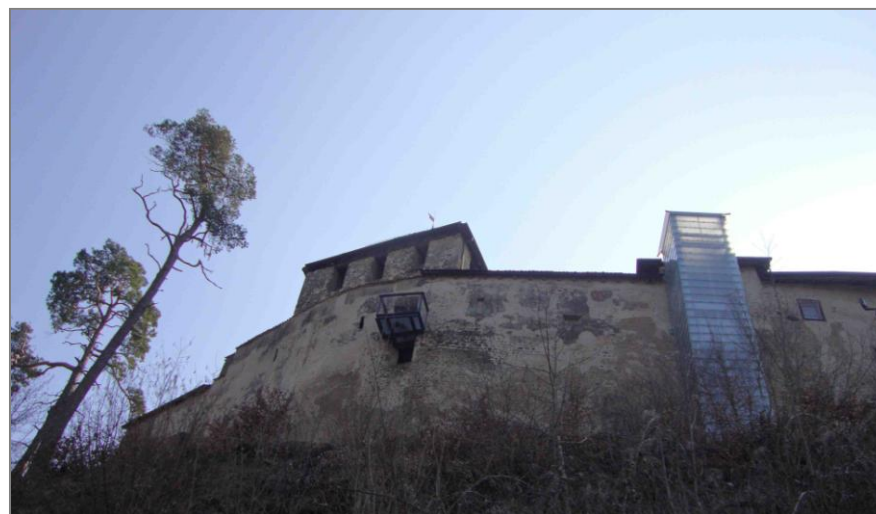
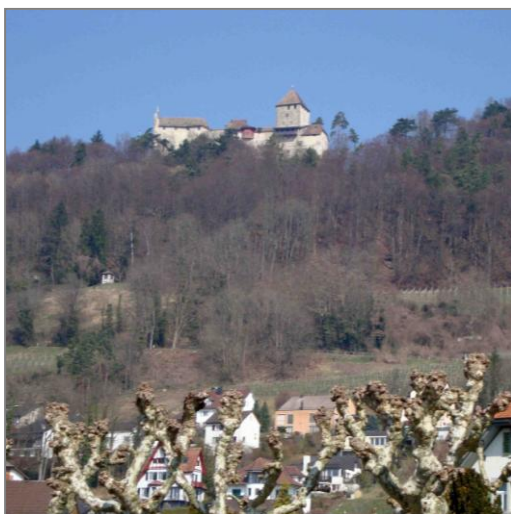
Objekt Lapidária v areálu barokního zámku Kuks není přístupný pro osoby na vozíku (ČR) Obr. č. 28

Rekonstrukce teras Pod Kanovnickými domy v Hradci Králové, která byla realizována v roce 2011, zcela opomenula zohlednit přístupnost stavby pro osoby s pohybovým omezením, ačkoliv stavebně nenáročné řešení, které by umožnilo překonat výškový rozdíl mezi vstupem na terasy směrem od Pivovarského náměstí (4 schody), by zpřístupnilo této skupině osob alespoň severní část tohoto zajímavého veřejného prostoru (ČR). Obr. č. 29 a 30

Zpřístupnění památkově chráněné budovy Grand Théâtre v Ženevě pomocí venkovního výtahu u bočního vchodu (CH).
Obr. č. 31 a 32

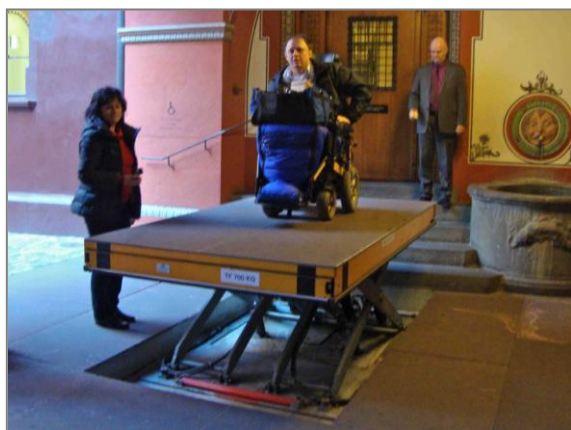

Zpřístupnění objektu hradu Hohenklingen, Stein am Rhein, pomocí přístavby venkovního proskleného výtahu. Jedná se o památkově chráněný objekt. (CH). Obr. č. 33 a 34

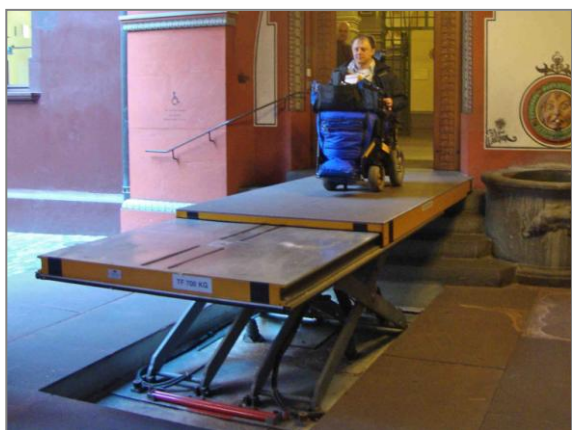

Zpřístupnění mezinárodní školy umístěné v památkově chráněném objektu ve městě Basilej a zpřístupnění bytového domu ve městě Curych pomocí svislé zdvižné plošiny (CH). Obr. č. 35 a 36

Zpřístupnění památkově chráněného objektu radnice ve městě Basilej pomocí svislé zdvižné plošiny s horizontálně výsuvnou pochozí plochou. Zařízení plošiny je umístěné pod povrchem prostoru vstupního podloubí a její pochozí plocha se nachází ve výši okolní dlažby. Pokud je zařízení v klidovém stavu návštěvníci objektu jeho existenci bez bližšího zkoumání nezaznamenají (CH). Obr. č. 37 až 40

Zpřístupnění budovy radnice ve městě Curych pomocí šikmé zdvižné plošiny, tzv. schodišťového výtahu. Min. povinná nosnost šikmé zdvižné plošiny pro vozík, která se rovná 150kg, není dostatečná pro přemístění osoby na elektrickém vozíku (CH). Obr. č. 41 až 44

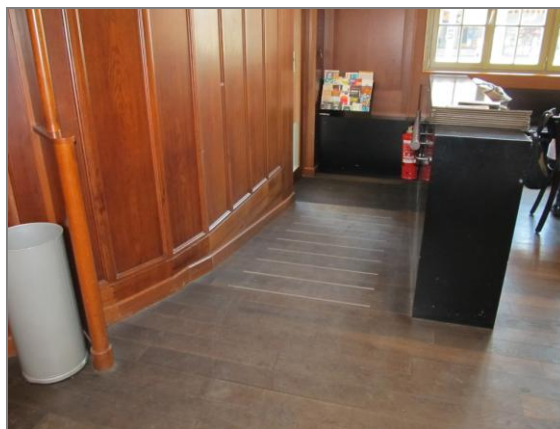
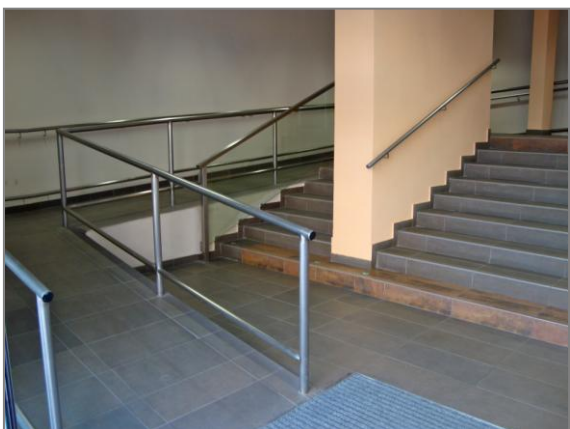
Vertikální bariéry v interiérech objektů

Pro úpravy výškových rozdílů v interiérech objektů lze z pohledu jejich přístupnosti pro osoby sedící na vozíku využít stejná zařízení, jako při překonávání vertikálních bariér při vstupu do objektu; instalovat lze tedy rampu, výtah či zdvižnou plošinu, kterou lze však použít jen v odůvodněných případech u již dokončených staveb.

Nezmiňujeme se zde o dalších řešeních, mezi která patří např. sedačková plošina, neboť toto řešení není vhodné pro osoby, které se nejsou schopny z vozíku na plošinu přesunout bez asistence.

Zpřístupnění všech pater objektu Jedličkova ústavu v Praze, ve kterém je umístěn domov pro osoby se zdravotním postižením, pomocí vnitřní točité rampy (ČR). Obr. č. 45 ž 46

Zpřístupnění prvního podlaží objektu Regiocentra, sídla správy Královéhradeckého kraje, pomocí šikmé rampy (ČR). Obr. č. 47

Překonání výškového rozdílu v památkově chráněném objektu soukromých služeb ve městě Basilej pomocí rampy s protismykově upraveným povrchem (CH). Obr. č. 48

Překonávání výškových rozdílů pomocí šikmé rampy v nákupním centru a v objektu Centra pro emigranty ve městě Basilej (CH).

Obr. č. 49 a 50

Výtah instalovaný v památkově chráněném objektu radnice ve městě Basilej (CH).

Obr. č. 51

Výtah instalovaný v památkově chráněném objektu radnice ve městě Curych (CH).

Obr. č. 52

Svislá zdvižná plošina pro přepravu osob z přízemí do prvního nadzemního podlaží objektu stavebního úřadu v Curychu (CH). Obr. č. 53 a 54

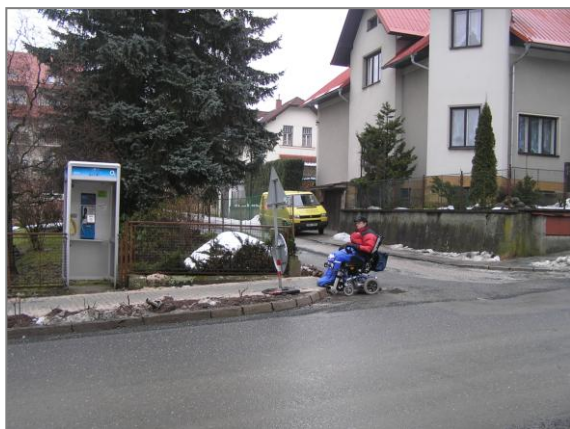
Šikmá zdvižná plošina v památkově chráněném objektu Františkánského kláštera v Hostinném, jejíž nosnost rovnající se 250kg umožňuje přemístění dospělých osob sedících na elektrickém vozíku z přízemí do prvního nadzemního podlaží objektu (ČR). Obr. č. 55

Šikmá zdvižná plošina v sídle Královéhradeckého kraje má nosnost pouze 150kg. I když je dle vyhlášky č. 398/2009 Sb. vše v pořádku, osoba na elektrickém vozíku nemůže z důvodu malé nosnosti plošinu použít (ČR). Obr. č. 56

Vertikální bariéry na pozemních komunikacích a veřejných prostranstvích

Jednou z nejčastějších vertikálních bariér, se kterou se osoby s pohybovým postižením setkávají při pohybu po venkovních komunikacích a veřejných prostranstvích, jsou různé typy obrubníků. Obrubník je zpevněný pás, který nejčastěji tvoří hranu mezi dvěma pásy pozemní komunikace, které jsou v rozdílné výšce, nebo odděluje pozemní komunikaci od sousedící plochy. Typické je použití obrubníku na hranici vozovky a chodníku. Dále je obrubník používán k oddělení zvýšeného tramvajového pásu od vozovky, na nástupních hranách nástupišť různých druhů dopravy, k ohraničení dopravních ostrůvků či dělicích pásů, k oddělení chodníku od trávníku atd. (cs.wikipedia.org)

V rámci procesu zpřístupňování pozemních komunikací a veřejných prostranství dochází ke snižování obrubníků v prostoru přechodů pro chodce, míst určených pro přecházení a koridorů pro přecházení tramvajových pásů. V těchto místech může dle vyhlášky č. 398/2009 Sb. dosahovat výška obrubníku max. 20mm. Vyhláška dále stanovuje max. možné poměry šikmého a příčného sklonu obrubníku k navazujícím šikmým plochám určeným pro chodce. Naopak v místech nástupních hran usnadňuje vyšší obrubník nástup do vozidel. Rozměry obrubníku v těchto místech stanovuje ČSN 73 6425.

Vedle obrubníků a venkovních schodišť, lze mezi venkovní bariéry zařadit také přílišný příčný či podélný sklon pozemních komunikací, který znemožňuje pohyb osobám na vozíku.

Zpřístupnění chodníku u domu s pečovatelskou službou v Nové Pace. Výška obrubníku byla snížena tak, aby nepřesahovala maximální povolený limit. V rámci stavebních úprav byl chodník také vybaven varovným a signálním pásem (ČR). Obr. č. 57 a 58

Bezbariérové napojení dlažby na nezpevněný povrch venkovního prostranství. Františkánský klášter Hostinné (ČR). Obr. č. 59

Zkosený obrubník, jehož nízký sklon umožňuje přejezd osobám na vozíku. Františkánský klášter Hostinné (ČR). Obr. č. 60

V místě vstupu na přechod pro chodce u autobusového nádraží ve městě Nová Paka došlo ke zkosení obrubníku. Výsledný sklon je však příliš velký a znemožňuje tak osobám na vozíku nájezd na obrubník/sjezd z chodníku (ČR). Obr. č. 61

Typické provizorní řešení představuje nálet k obrubníku chodníku z asfaltu nebo betonu, který zasahuje do jízdního pruhu a proto do něj např. v zimě narazí radlice strojů na vyhrnování sněhu. Správně má být nájezd vytvořen v tělese chodníku. Basilej (CH). Obr. č. 62

Přílišný příčný sklon venkovní komunikace. Vozíčkáři hrozí překlopení. Petřínské sady, Praha (ČR). Obr. č. 63

Cesta vozíčkáře po venkovní komunikaci v Žižkových sadech je ukončena přibližně v její půli schodištěm, které není doplněno žádným bezbariérovým řešením, Hradec Králové (ČR). Obr. č. 64

3. Horizontální bariéry

Horizontální bariéry zabraňují osobě se zdravotním postižením ve vodorovném pohybu. Setkáme se s nimi jak ve vnitřních prostorech objektů, tak ve venkovním

prostředí. Jedná se např. o nevhodné povrchy pochozích ploch, zúžené vstupy do místností, zvýšené prahy, rozdílné úrovně podlah v jednotlivých místnostech, přílišné délkové mezery u pochozích ploch či jejich nadměrný sklon a další. Ve venkovním prostředí mohou dále plynulému pohybu osob nejenom na vozíku bránit nevhodně instalované konstrukce zasahující do průchozího prostoru, jako jsou např.: stánky, informační a reklamní zařízení a další.

Prahy

Horizontální bariéry začínají již u zvýšených prahů. Dle vyhlášky musí být bez prahů všechny vnitřní dveře upravitelného bytu, bytu zvláštního určení a obytných částí veřejných staveb. Existuje však již celá řada bezprahových řešení také pro vstupní dveře.

V případě existence prahu by tento neměl být vyšší než 20mm. K jeho hladšímu překonání osobou na vozíku také může přispět, pokud jsou jeho nájezdové hrany skosené či pokud je doplněn náběhovou přechodovou lištou.

V případě existence vyššího prahu, např. u památkově chráněných objektů, lze tuto bariéru velmi dobře překonat například pomocí kovové či dřevěné mobilní rampy, jejíž povrch by měl být v případě potřeby potažen odpovídajícím protismykovým materiálem. S prahy se také velmi často setkáváme u vstupních dveří na balkón či terasu. I v tomto případě by měla být dána přednost bezprahovému řešení, či řešení s minimální možnou výškou prahu.

Zásobovací rampa obchodního domu je umístěna pod povrchem pochozí komunikace. Využívána je pouze v brzkých ranních hodinách. Tímto způsobem je minimalizováno omezení průchozího prostoru určeného pro chodce (CH).

Obr. č. 65

Bezprahovému řešení vnitřních dveří nebyla dána přednost v případě projektu rekonstrukce památkově chráněného objektu Františkánského kláštera v Hostinném, který byl realizován v roce 2011 (ČR). Obr. č. 66 a 67

Především u památkově chráněných objektů může mít osoba na vozíku problémy při překonávání příliš vysokých kamenných prahů. Barokní zámek Kuks (ČR). Překonání této bariéry je možné zajistit např. pomocí mobilních ramp. Klášterní areál Kartause Ittingen (CH). Obr. č. 68 a 69

Příliš vysoký rám vstupních dveří na terasu v Domu s pečovatelskou službou a vstupních dveří na balkon v Domově pro seniory v Nové Pace znemožňuje využití těchto prostor osobám na vozíku (ČR). Obr. č. 70 a 71

Vstupní dveře na balkon u bezbariérových bytů zbudovaných v památkově chráněném objektu ve městě Stein am Rhein jsou vybaveny pouze nízkou přechodovou lištou (CH). Obr. č. 72

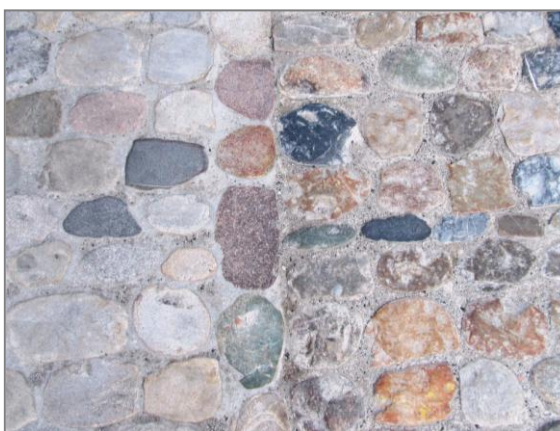
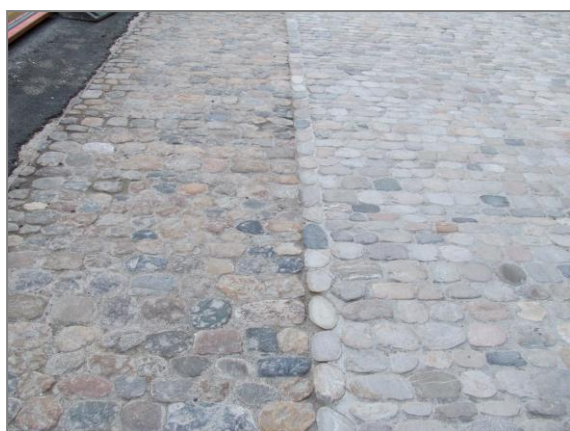
Rozdílnost výšek jednotlivých podlahových konstrukcí je u Domu s pečovatelskou službou v Nové Pace překonán pomocí kovového nájezdu u vstupních dveří na terasu (ČR). Obr. č. 73

Povrchy pochozích ploch

Povrch pochozích ploch u veřejných staveb musí být dle vyhlášky rovný, pevný a protiskluzový. Vyhláška dále stanovuje protismykové hodnoty pro nášlapnou vrstvu povrchu jak rovné, tak i nakloněné pochozí plochy.

Povrch podlahy v interiéru objektu lze v případě potřeby upravit pomocí vhodné

zvolené podlahové krytiny, která zároveň vydrží zátěž, kterou pro pochozí povrch představuje používání elektrického vozíku.

Horší situace může pro osoby na vozíku nastat u venkovních komunikací, jejichž povrch může buď vykazovat větší nerovnosti než je vyhláškou stanovených 20mm, například v případě kostkových dlažeb, nebo může být sypký a nebezpečný. V prvním případě lze situaci vyřešit zbroušením dlažebních kostek, ve druhém případě pak např. pomocí speciální lepicí hmoty, která spojí částice sypkého povrchu a vytvoří tak pevnou, kompaktní pochozí plochu. Obě tato řešení jsou ovšem finančně náročná a v případě historických dlažeb mohou také narazit na nesouhlasné stanovisko úřadů památkové péče.

Povrch venkovního prostranství u bytového domu pro sociálně slabé a zdravotně postižené osoby v Curychu je tvořen příliš vysokou vrstvou šterku, do které se boří nejenom kola vozíků, ale také ostatní kompenzační pomůcky, což osobám se zdravotním postižením značně ztěžuje pohyb (CH). Obr. č. 74

Nepřemostěný odtokový žlab může představovat pro osobu na vozíku jen velmi těžko překonatelnou bariéru. Zámek Kuks (ČR). Obr.č. 75

Zbroušený pruh historické dlažby ve městě Basilej umožňuje jednodušší pohyb nejenom osobám s pohybovým postižením (CH). Obr. č. 76 a 77

Dveře

Vyhláška stanovuje konkrétní rozměry a další vlastnosti jednotlivých prvků vstupu do objektu a také charakteristiky týkající se vnitřních dveří.

Z pohledu horizontálních bariér se u osoby na vozíku jedná především o problém související se zúženými vstupy do objektu a jeho jednotlivých místností.

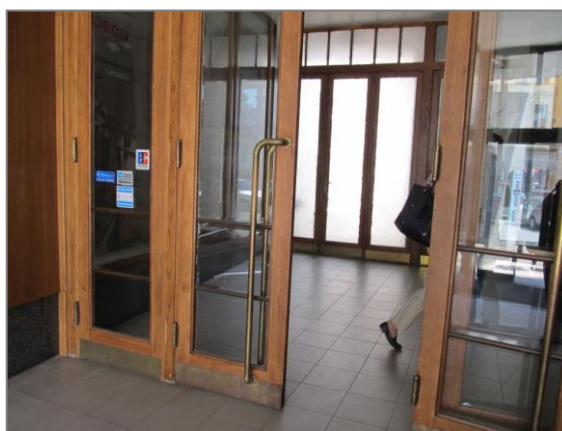
Celkový vstup do veřejné stavby by měl být široký min. 1250mm s minimální šířkou otevíření vstupního křídla 900mm.

Vstupní dveře i další dveřní otvory by měly mít u upravitelných bytů, bytů zvláštního určení a obytných částí staveb šířku min. 900mm, u ostatních staveb upravených vyhláškou se musí světlá šířka vnitřních dveří rovnat min. 800mm.

Výška vjezdu do veřejných podzemních garáží rovnající se 220cm, je stanovena dle rozměrů osobních automobilů. Parkování tak není umožněno užitkovým vozům, nejčastěji používaným pro přepravu osob na elektrickém vozíku, které vzhledem ke svým rozměrům potřebují výšku vjezdu rovnou min. 250cm a také odpovídající velikost parkovacího místa. Sídlo správy Královéhradeckého kraje (ČR). Obr. č. 78

Dostatečná šířka vstupních dveří umožňující pohodlný vstup osobě na vozíku. Objekt soukromých služeb ve městě Basilej (CH). Obr. č. 79

Nedostatečná šířka dveří sociálního zařízení. Dveřní výplň o světlé šířce 700mm neumožňuje projetí osoby na vozíku. Ilustrační foto. Obr. č. 80

Nedostatečná šířka křídla vnitřních dveří neumožňuje projetí osoby na vozíku. Objekt České spořitelny, Nová Paka (ČR). Obr. č. 81

4. Prostorové bariéry

Malé manipulační parametry jednotlivých prvků staveb, nevhodné rozmístění mobiliáře a/či jeho nevhodné rozměry mohou způsobit, že pro osobu na vozíku není k dispozici dostatečný manipulační prostor, který by jí umožnil otočit se, změnit směr pohybu či bezkolizně projet všemi prostory objektu.

Dle vyhlášky odpovídá minimální prostor potřebný pro otočení vozíku o více než 180° kruhu o průměru 1500mm.

Vyhláška a odpovídající normy dále stanovují rozměry pro manipulační prostor u hygienických zařízení a šaten, u výtahových klecí, v prostoru dveří, v závislosti na způsobu jejich otvírání, a pro další typy prostor a zařízení v závislosti na jejich funkci.

Dobře musíme také zvážit výběr jednotlivých druhů nábytku - skříní, stolů, sedacích prvků, lůžka, kuchyňské linky apod. i prvků ostatního vybavení - vany, sprchového koutu, a dalších, jejichž nevhodné rozměry mohou opět omezit manipulační možnosti osoby na vozíku.

Například, aby byl stůl podjezdný pro osobu na vozíku, musí mít šířku min. 800mm a hloubku 600mm, a nesmí se pod ním do výšky 700mm nad podlahou vyskytovat žádná překážka. Jeho výška by se měla pohybovat mezi 750-800mm.

Veřejné WC, Curych (CH). Posuvné dveře minimalizují požadavek na manipulační prostor před i uvnitř záchodové kabiny. Obr. č. 82

Tvar a rozměry jídelního stolu umožňují jeho použití osobou na vozíku. Hotel Wunderbar, Arbon (CH). Obr. č. 83

Jednoduše mechanicky výškově nastavitelný pracovní stůl představuje ideální řešení pro rozdílné potřeby a pohybové možnosti osob na vozíku. Zařízení pro osoby s těžkým zdravotním postižením, Schaffhausen (CH). Obr. č. 84

Podomítkový sifon umožňuje osobě na vozíku podjed pod umyvadlo. To však není vybaveno bateriemi s pákovým ovládáním a pevné zrcadlo je připevněno více než 900mm nad podlahou, tedy příliš vysoko pro použití osobou na vozíku. Hotel Wunderbar, Arbon (CH). Obr. č. 85

Při otevírání vstupních dveří dovnitř musí mít manipulační plocha před vstupem rozměry min. 1500mm x 1500mm. Vstupní plocha před objektem soukromých služeb neumožňuje osobě na vozíku bezpečné otočení. Hradec Králové (ČR). Obr. č. 86

Nevhodné rozmístění zahradního nábytku na venkovní terase Domova pro seniory v Nové Pace. Jediná přístupná strana stolu neumožňuje jeho podjetí osobou na vozíku (ČR). Obr. č. 87

Minimální šířka manipulační plochy u vyhrazených parkovacích míst, která je vyhláškou stanovena na 1200mm, neumožňuje osobě na vozíku pro boční nástup do dopravního prostředku použít svislou zdvižnou plošinu. Podzemní parkoviště ve městě Bern (CH). Obr. č. 88

5. Antropometrické bariéry

Antropometrické bariéry představují především dosahové vzdálenosti a výšková osazení jednotlivých prvků vybavení objektu, které neodpovídají potřebám osob na vozíku, přičemž tyto potřeby bývají navíc proměnlivé v závislosti na výšce sedu konkrétní osoby a jejich fyzických možnostech.

Osoba sedící na vozíku má nejenom odlišnou dosahovou vzdálenost, nežli osoba bez zdravotního omezení, ale také snížený horizont pohledu, který omezuje jak její schopnost orientace, tak její možnost vnímat informace, které nejsou přístupné v přiměřené výšce – umístění televizní a

počítačové obrazovky, informačních tabulí, ale také například výstavních exponátů.

V odpovídající dosahové vzdálenosti musí být umístěn zvonkový panel u vstupu do objektu či poštovní schránka. Dle vyhlášky nesmí být tyto prvky u daných staveb instalovány výše než 1200mm od úrovně

podlahy. Vyhláška stanovuje také min. výši osazení těchto prvků či min. rozměr jejich odsazení od pevné překážky.

Dosahové vzdálenosti musí být brány v úvahu jak při přípravě projektové dokumentace stavby – výška a způsob otevírání oken, tak při navrhování interiéru objektu a výběru veškerého vnitřního vybavení.

V přiměřené dosahové vzdálenosti musí být umístěny veškeré prvky ovládané rukou, jakou jsou: kliky, zásuvky, vypínače, jističe, držadlo splachovače, ovládání sprchového zařízení, ovládací páka sklopného zrcadla, vanové a umyvadlové pákové baterie, otevírací madla, ovládání oken, dveřní zámky, ovládací zařízení u výtahu a zdvižné plošiny, ovládání signalizačního systému nouzového

volání a mnoho dalších. Přesně určuje výšku a ostatní parametry umístění zmíněných prvků vyhláška a související legislativa.

Maximální dosahové vzdálenosti osoby na vozíku musí také odpovídat rozměry jednotlivých kusů nábytku, např.: výška a hloubka skříní, šířka a výška stolů apod.

Vzhledem k dosahovým možnostem osoby na vozíku je třeba dát pozor na správné výškové osazení jednotlivých prvků vnitřního i venkovního vybavení objektu, např.: oken, záchodové mísy, pevného zrcadla, umyvadla, sprchového koutu či vodorovných, svislých a sklopných opěrných madel. V odpovídající výšce musí být také nainstalováno veškeré vybavení a zařízení kuchyně – pracovní deska, výsuvné police, dřez, zabudované kuchyňské elektrospotřebiče a další.

Také při instalaci pokladen, různých přepážek a pultů musí být zohledněno jejich případné použití osobami na vozíku. Potřebám této skupiny osob by mělo odpovídat alespoň 20% těchto zařízení. Vyhláška stanovuje v tomto případě min. výšku a šířku těchto zařízení a rozměry předsunuté plochy, která musí osobám na vozíku umožňovat její podjetí.

Otázka správného výškového osazení se týká také veškerých venkovních samoobslužných zařízení, jako jsou: veřejné telefonní automaty, bankomaty, poštovní schránky a další.

V každé obytné nebo pobytové místnosti, na něž se vztahuje vyhláška, musí mít minimálně jedno okno pákové ovládní ve výšce max. 1100mm nad podlahou. U upravitelných bytů, bytů zvláštního určení a obytných částí staveb pak mohou být parapety oken nejvýše 600mm nad podlahou. Zařízení pro osoby s těžkým zdravotním postižením, Schaffhausen (CH).

Obr. č. 89

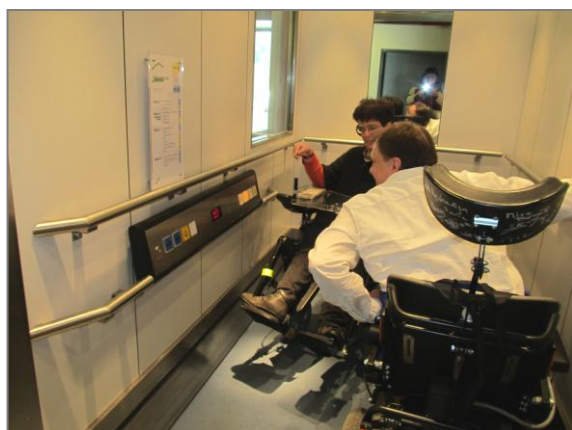
Prvky ovládané rukou, jako jsou vypínače a zásuvky, musí být ve stavbách specifikovaných vyhláškou ve výšce 600mm – 1200mm a min. 500mm od pevné překážky. Centrum pro zrakově postižené, Basilej (CH). Obr. č. 90

Kuchyň určená pro přípravu studených pokrmů a ohřev hotových jídel upravená pro použití osobou na vozíku. Dřez a část pracovní plochy jsou instalovány ve výšce 800mm a je možné je podjet. Elektrospotřebiče – vestavěná lednice, mikrovlnná trouba a rychlovarná konvice – jsou v dosahové vzdálenosti osoby na vozíku. Zařízení pro osoby s těžkým zdravotním postižením, Schaffhausen (CH). Obr. č. 91

Kuchyň upravená pro použití osobou na vozíku. Lednice je vestavěná ve výšce mezi 600mm a 1200mm. Pracovní plochu výsuvnou ve výšce 700mm je možné podjet. Byt zvláštního určení v zařízení pro osoby s těžkým zdravotním postižením, Schaffhausen (CH). Obr. č. 92

Umístění ovládacího panelu ve výtahu u veřejných staveb musí být v dosahové vzdálenosti pro osoby na vozíku. Rozměry a umístění zařízení upravují příslušné normy. Zařízení pro osoby s těžkým zdravotním postižením, Schaffhausen (CH). Obr. č. 93

Pokud je spodní hrana pevného zrcadla výše než 900mm nad podlahou, je nutné instalovat pro osobu na vozíku i sklopné zrcadlo. Bytový dům, Stein am Rhein (CH). Obr. č. 94

Ovládací páka sklopného zrcadla musí být ve výšce 600mm – 1200mm a min. 500mm od pevné překážky, neměla by však vystupovat do prostoru. Sociální zařízení v objektu radnice města Basilej (CH). Obr. č. 95

Nevhodné umístění umyvadla a vodorovného madla v záchodové kabině. Sídlo správy Královéhradeckého kraje (ČR). Obr. č. 96

Tabule v dosahové vzdálenosti osoby na vozíku. Umístění ve výšce 600mm - 1200mm nad podlahou. Bytový dům, Stein am Rhein (CH). Obr. č. 97

Signalizace pro upozornění řidiče dopravního prostředku na vystupování osoby na vozíku. Autobus městské hromadné dopravy, Bern (CH). Obr. č. 98

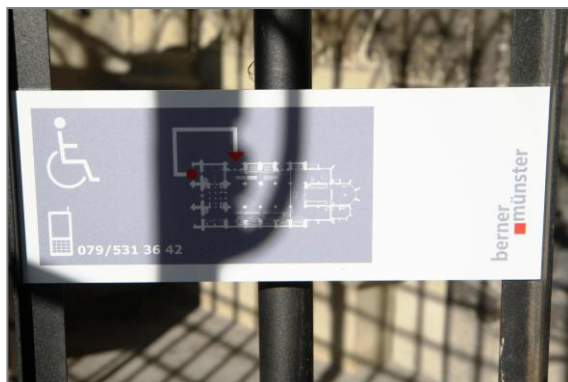

Min. 20% venkovních samoobslužných zařízení, jako jsou bankomaty, či veřejné telefonní automaty musí být osazeno ve výšce, která umožní jejich obsluhu osobou na vozíku, tedy mezi 600mm a 1200mm nad podlahou nejméně 50mm od pevné překážky. Manipulační plocha před takovým zařízením musí mít šířku min. 1000mm, hloubku min. 1200mm a sklon pouze v jednom směru, max. 2%. Bankomat a poštovní schránka ve městě Basilej a veřejné telefonní budky ve městě Bern (CH). Obr. č. 99 a 100

6. Orientační bariéry

Pro bezproblémovou orientaci osoby na vozíku je nezbytné, aby všechna místa a zařízení, která jsou pro ni vyhrazena, byla označena pomocí piktogramů s mezinárodním symbolem přístupnosti a dále, aby na viditelném místě byla instalována orientační tabule s informacemi o jejich

umístění a přístupové trase. Při instalaci jednotlivých informačních prvků je nutné brát v úvahu zejména omezené zorné pole osoby na vozíku.

Orientační tabule s informacemi o umístění bezbariérového vstupu do katedrály Berner Münster, Bern (CH). Obr. č. 101

Orientační tabule s informacemi o přístupnosti parku Rosengarten, Bern (CH). Obr. č. 102

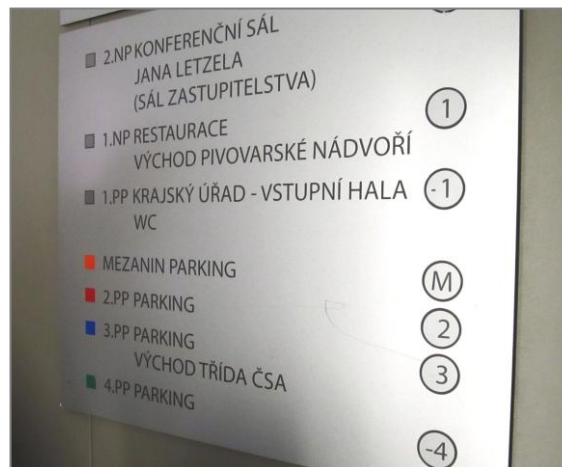
Orientační tabule s informacemi o umístění bezbariérových toalet. Hotel Bern (CH). Obr. č. 103

Informace o umístění bezbariérových toalet ve výstavním centru Paul Klee Zentrum, Bern (CH). Obr. č. 104

Tabule s informacemi o možnostech parkování pro imobilní osoby v přístavu městečka Arbon (CH). Obr. č. 105

Orientační tabule neobsahující informace o přístupových cestách pro osoby na vozíku a o bezbariérových sociálních zařízeních. Objekt správy Královéhradeckého kraje (ČR). Obr. č. 106

7. Aktivní trávení volného času

Stále početnější skupina osob se zdravotním postižením a seniorů, u kterých se také velmi často setkáváme s omezenou schopností pohybu a orientace, má zájem o aktivní trávení volného času.

Proto je nezbytné zvyšovat povědomí poskytovatelů služeb cestovního ruchu a

doplňkových služeb o samotné existenci cílové skupiny osob se zdravotním postižením a o možnostech a způsobech, jakými mohou poskytovatelé služeb na potřeby a přání příslušníků této cílové skupiny reagovat.

I v tomto případě je možné se inspirovat

službami, které jsou této cílové skupině nabízeny v zahraničí.

„Plachtění pro všechny“ poskytované organizací Sailability. Zvedák pro přesun imobilních osob na palubu plachetnice a speciálně upravená židle pro kormidelníka jachty, která umožňuje kormidlovat loď vsedě, pouze se zapojením horních končetin. Přístav ve městě Arbon (CH). Obr. č. 107 a 108

Lanová dráha na vrchol Gurten; výletní místo poblíž Bernu. Budova horní i dolní stanice jsou přístupné pro osoby na vozíku, nástup do lanovky je možný pomocí rampy, vagóny jsou uzpůsobeny pro přepravu osob na vozíku (CH). Obr. č. 109

8. Švýcarská praxe v oblasti bezbariérového užívání staveb

Ve Švýcarsku jsou technické požadavky zabezpečující bezbariérové užívání staveb stanoveny normou SIA-Norm 500, kterou vypracovala švýcarská komora architektů a stavebních inženýrů a která je v platnosti od 01. 01. 2009. Tato norma vychází z obecně platných principů stanovených zákonem o rovnoprávném postavení osob se zdravotním postižením, který byl schválen v roce 2004, a nahrazuje v roce 1988 vydanou normu, SN 521500, která představovala první vymezení technických požadavků pro zabezpečení bezbariérového užívání staveb ve Švýcarsku.

Norma SIA 500 definuje celonárodní standart pro stavby přístupné pro osoby s omezenou schopností pohybu a orientace. Ve kterých případech a v jakém rozsahu je norma závazná pro jednotlivé dotčené subjekty, o tom rozhodují zákonodárci jednotlivých kantonů, či jejich obyvatelé v za tímto účelem vyhlášeném referendu. Do určité míry mohou toto rozhodnutí ovlivnit také samotné stavební úřady.

V roce 1981 byla ve Švýcarsku založena Nadace na podporu bezbariérové výstavby (*Stiftung zur Förderung einer behindertengerechten baulichen Umwelt*), podléhající dohledu spolkových orgánů. Její

výkonná rada je složena ze zástupců architektů, úřadů, zdravotně postižených a dalších subjektů. Nadace je zřizovatelem na celonárodní úrovni fungující neziskové organizaci podporující bezbariérovou výstavbu (*Schweizerische Fachstelle für behindertengerechtes Bauen*). Tato organizace poskytuje prostřednictvím své centrály a jednotlivých poradenských míst zdarma či za úplatu následující služby: (1) Poradenství pro osoby se zdravotním postižením a jejich rodinné příslušníky v oblasti bezbariérových stavebních úprav, (2) poradenství pro architekty, stavební projektanty a další subjekty stavebního průmyslu a dále pro stavební úřady a další dotčené orgány v oblasti bezbariérového užívání staveb, (3) přezkum rozhodnutí stavebních a dalších dotčených orgánů s ohledem na dodržení právních předpisů upravujících technické požadavky bezbariérové užívání staveb, (4) vzdělávací a osvětová činnost v oblasti přístupnosti staveb pro osoby s omezenou schopností pohybu a orientace, (5) publikační činnost zaměřená na šíření informací z oblasti bezbariérového užívání staveb (6) připomínkování legislativy upravující oblast bezbariérového užívání staveb, a další.

Schweizerische
Fachstelle
für
behindertengerechtes
Bauen

Centre suisse
pour
la construction
adaptée
aux handicapés

Centro svizzero
per
la costruzione
adatta
agli handicappati

9. Závěr

Na závěr bychom rádi připomněli skutečnost, že problematika přístupnosti staveb není v žádném případě záležitostí týkající se pouze osob se zdravotním postižením, tak, jak je to v současné době velmi často vnímáno širokou veřejností. Přístupnost staveb se v mnoha případech týká také seniorů, rodičů s kočárky a/či malými dětmi, těhotných žen, osob po úrazu, osob malého či nadměrného vzrůstu, ale také třeba i osob, které cestují s objemnými zavazadly. Existence či neexistence bezbariérové prostředí tedy ovlivňuje život poměrně široké skupiny obyvatel.

Ilustrační foto. Obr. č. 110

10. Použitá literatura

ZDAŘILOVÁ, R. Bezbariérové užívání staveb: Metodika k vyhlášce č. 398/2009 Sb., o obecných a technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb. IC ČKAIT, 2011.

FILIPIOVÁ, D. Projektujeme bez bariér. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2002.

POLÁČKOVÁ, K. Bydlení bez bariér. Liga vozíčkářů, 2011.

ŠESTÁKOVÁ, I., LUPAČ, P. Budovy bez bariér, návrhy a realizace. Grada, 2010.

ZDAŘILOVÁ, R. Bezbariérové užívání staveb, základní principy přístupnosti: Technická pomůcka k činnosti autorizovaných osob. IC ČKAIT, 2007.

Vyhláška Ministerstva pro místní rozvoj č. 398/2009 Sb. o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb.

ČSN 73 4301 Obytné domy, 2004

ČSN 73 4130 Schodiště a šikmé rampy – základní požadavky, 2010

ČSN 74 3305 Ochranná zábradlí, 2008

11. Užitečné odkazy

JANČO, M. Památky ve správě NPÚ. Jejich zpřístupňování návštěvníkům s omezenou schopností pohybu (vozíčkářům) – základní teze. Národní památkový ústav.

Ke stažení na:

www.npu.cz/pp/dokum/ppclanky/ppclog/ppcl090220-janco-pristupnost-clanek

KRKONOŠE BEZ BARIÉR, projekt Správy Krkonošského národního parku. Informace na: www.krnap.cz/krkonose-bez-barier

PŘES BARIÉRY, projekt Pražské organizace vozíčkářů a Národní rady osob se zdravotním postižením – www.presbariery.cz

NIPI ČR, o. s. - Národní institut pro integraci osob s omezenou schopností a orientace České republiky, o. s. – www.nipi.cz

VOZEJKMAP, Projekt České asociace paraplegiků – www.vozejkmap.cz

SCHWEIZERISCHE FACHSTELLE FÜR BEHINDERTENGEERECHTES BAUEN - www.hindernisfrei-bauen.ch/index.htm

BARRIERS OF THEATRE (SMALL) - NEW PACK CITY 2001

♿ ⇒ ⊗ ↗ O.K.